

VERSLAG

Onderwerp	Stuurgroep (5)	
Project	Ecohydrologische studie 'Zegge, Mosselgoren, Olens Broek'	
Projectcode	125402	
Verslagnummer	011	
Datum overleg	15 12 2023	
Plaats	VLM Herentals	
Referentie	-	
Auteur(s)	Sofie Depauw, Tom Pinceel	
Datum verslag	21 december 2023	
Bijlage(n)	I Presentatie	
Aanwezig	Agentschap voor Natuur en Bos	Katia Nagels, Lennert Damen, Hildegarde Quintens
	Boerenbond	Koen Lommelen, Wout Van den Bossche
	Diensten gouverneur Antwerpen	Gouverneur Cathy Berx, Bram Abrams
	Stad Geel	Liese Sanchez, Lucas Cools, Luc Van Laer
	Gemeente Kasterlee	Guy Van de Perre, Hilde Versmissen
	Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde Antwerpen	Willem-Jan Emsens
	Lokale landbouwers Provincie Antwerpen	Jef Dierckx, Ivo Caeyers
	Vlaamse Landmaatschappij	Didier Soens, Nele Gerits
	Vlaamse Milieumaatschappij	Els Remans, Chiara Bruckner, Nathalie Kindt
	Witteveen+Bos	Marc Florus, Mike Creutz
	Universiteit Antwerpen	Tom Pinceel, Sofie Depauw
	Natuurpunt	Ruurd Van Diggelen
Afwezig	Agentschap voor Natuur en Bos	Jos Gysels
	Boerenbond	Daniël Josten
	Departement Landbouw en Visserij	Matti Lammers, Marlies Van Eetvelde
	Departement Omgeving	Michael van Ombergen, Yves Marcipont
	Gemeente Geel	Christophe Vandevooort
	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek	Bart Julliams, Gert Gielis
	KULeuven	Sarah Garré, Diana Estrella
	Natuurpunt	Karen Van Campenhout
	Witteveen+Bos	Manu Buscher
	Vlaamse Milieumaatschappij	Wouter Reyms
	INBO	Jan Corluy
	KMDA	Piet De Becker
	Provincie Antwerpen	Toon Deswert, Bert Veris
	Agentschap Onroerend erfgoed	Bart Aubroeck, Nele Gerits
	Gemeente Kasterlee	Jasmine Michielsen
		Ward Kennes

1 INLEIDING

Cathy Berx opent de vergadering en verwelkomt alle aanwezigen op deze stuurgroep betreffende de ecohydrologische studie 'Zegge, Mosselgoren en Olens Broek'.

Op het verslag van de stuurgroep van 27/03 was een opmerking gekomen van Ivo Caeyers. Dit ging over een uitspraak die Karen Van Campenhout zou gedaan hebben betreffende het gegeven dat de polder 1m gezakt is na de inpoldering en dit door Ivo wordt betwist. Karen Van Campenhout heeft aan Cathy Berx laten weten dit niet zo te hebben gezegd. Er wordt overeengekomen dat er geen wijziging aan het verslag van de vorige stuurgroep wordt gemaakt en Witteveen+Bos de hoogteverschilkaarten mee opneemt in het eindrapport om de situatie te verduidelijken.

Cathy Berx benadrukt dat het van het grootste belang is om tijdig te kunnen beschikken over de uitgeschreven rapporten mét de eindconclusies ter afronding van deze wetenschappelijke studie. Idealiter wordt het eindrapport tenminste 5 dagen voor de stuurgroep van februari 2024 overgemaakt aan de leden, zodat iedereen de kans krijgt om het rapport vooraf te lezen.

Tom Pinceel geeft een toelichting bij de resultaten van het geleverde studiewerk dat na de vorige stuurgroep is opgestart. De presentatie is toegevoegd als bijlage aan dit verslag.

2 DISCUSSIE

Volgende vragen en opmerkingen worden gesteld na de toelichting van de resultaten van de studie:

- Guy Van de Perre: de paarse kleur in het landbouwgebied op slide 53 lijkt gunstiger dan de overstromingskaart bij een T2.
  - Tom Pinceel: op zich is het beeld niet per se gunstiger. We moeten voorzichtig zijn als we beide kaarten naast elkaar bekijken. De paarse contour toont zones waar én de GVG te hoog is voor conventionele landbouw én overstromingen bij een T2 veroorzaakt. De overstromingskaart toont enkel die zones die overstromen bij een T2. Die toont overigens ook de overstromingsdiepte bij een T2.
- Cathy Berx: zijn naast de T2 ook de T10 en T20 bekeken?
  - Tom Pinceel: Ja, extremen tot T100 zijn ook doorgerekend.
- Guy Van de Perre het verfijnde technische scenario is goed maar er blijft een grote impact op landbouwpercelen. Daar waar er een impact landbouw blijkt, moeten flankerende maatregelen worden genomen.
  - Cathy Berx: de vraag naar een duidelijk flankerend beleid is heel terecht en maakt deel uit van het vervolgetraject. Zo zal moeten worden onderzocht welke flankerende maatregelen waar noodzakelijk zijn. Het komt de Vlaamse Regering toe om de finale beslissing te nemen op basis van de resultaten van de wetenschappelijke studie én gedegen kennis van de consequenties van de gemaakte keuzes voor de noodzakelijke flankerende maatregelen. Uiteraard zullen we de resultaten van de ecohydrologische studie voorleggen aan de Opvolgingscommissie Kleine Nete waarna we rapporteren aan de Vlaamse Regering. De vraag naar een inhoudelijke uitspraak én afdoende flankerende middelen en maatregelen moet daar m.i. een essentieel onderdeel van zijn. Voorts pleit ze er ook voor om met een zo open mogelijk vizier te kijken naar mogelijkheden voor niet-conventionele landbouw die wel compatibel is met nattere systemen.
  - Ivo Caeyers: je begrijpt dat het voor de huidige landbouwers, die reeds heel hun leven aan een bepaald type conventionele landbouw doen, niet evident is om naar alternatieven over te schakelen.
  - Cathy Berx: Dat begrijp ik meer dan ten volle. Ik geef me er ook zeer scherp rekenschap van dat heel eenvoudig is voor mij om dit uit te spreken en te opperen, terwijl enkel de landbouwers in de regio ten volle kunnen begrijpen en inschatten wat die snel uitgesproken woorden in de praktijk en voor hen betekenen. Mijn vraag is vooral: laten we, met steeds betere voorbeelden die momenteel

ontwikkeld, uitgeprobeerd en opgeschaald worden kijken wat mogelijk is. Het is aan de overheid om te helpen pionieren.

- Jef Dierickx: het landbouwgebied Rundsvoort wordt niet genoemd in de presentatie maar volgens de kaarten zal ook dit gebied aanzienlijke effecten ondervinden. Dit is een groot gebied en er staan ook een 75-tal woningen in het gebied.
  - Tom Pinceel: inderdaad, ook dit gebied zal volgens de modellen onderhevig zijn aan de effecten van de maatregelen. Ter hoogte van de woningen is in het model wel voorzien dat daar de drainage gegarandeerd blijft.
- Jef Dierickx: hoe worden de gebieden bijvoorbeeld ten noorden van de Kleine Nete ontwaterd?
  - Tom Pinceel: de noordelijke gebieden kunnen bijvoorbeeld via een gemaal of aanpassingen op de zijwaterlopen worden ontwaterd. Dit zal in andere studies moeten worden onderzocht, dit valt buiten de scope van de ecohydrologische studie.
- Luc Van Laer sluit zich aan bij de oproep van Guy om werk te maken van een afdoende, flankerend beleid daar waar de landbouwsector wordt getroffen.
- Koen Lommelen: het GRUP is dinsdag goedgekeurd. In dit PRUP is 450 ha voor natuur vastgelegd. Waarom wordt de nodige waterberging niet binnen die 450 ha voorzien in plaats van de in de landbouwpolder?
  - Tom Pinceel: waterberging is in bepaalde natuurgebieden niet compatibel met de natuurdoelen omwille van de kwaliteit van het sediment/slib dat na overstroming achterblijft en de hoeveelheid nutriënten in het aangevoerde water en slib. Bovendien wordt het grondwaterprobleem in de natuurgebieden niet opgelost via waterberging bij wateroverlast.
  - Katia Nagels: het systeem in de Zegge is een grondwater gevoed systeem en dat gebied overstroomde van nature naar alle waarschijnlijkheid niet vanuit de waterlopen. Daarom verdraagt de voorkomende vegetatie geen overstromingen. Door de overstromingen en de hoge frequentie van overstromingen worden habitats vernietigd of zal het type natuur wijzigen.
  - Jef Dierickx: de landbouwers willen ook geen overstromingen omdat hun teelten hier ook niet tegen bestand zijn.
- Koen Lommelen pleit er voor om versneld werk te maken van de sanering van overstorten die mee aan de basis liggen van de (te) slechte waterkwaliteit.
- Jef Dierickx: op foto's van de jaren '70 zijn geen overstromingen zichtbaar, wat is er veranderd?
  - Tom Pinceel: de laatste jaren zien we, vermoedelijk door klimaatverandering, meer frequent piekbuien voorkomen, de extremen tussen droge en natte periodes zijn groter geworden en zullen naar de toekomst nog groter worden.
- Koen Lommelen: waarom moeten we nog in meandering (toekomstscenario) voorzien?
  - Tom Pinceel: het verfijnd technisch scenario biedt oplossingen op korte termijn maar er moet meer gebeuren om het systeem te herstellen. In de 'natuurlijke toestand' meanderde de Kleine Nete in het focusgebied heel sterk. Die meandering weer herstellen kan helpen om het systeem beter geschikt te maken voor waterzuivering, waterberging, beperken van drainage grondwater,.... Door de afvoer in de rivier te vertragen en de lengte van de loop te vergroten kunnen we de piekafvoeren ook verkleinen. Bovendien zorgt het voor een veel meer natuurlijke situatie in ook het stroombed met extra variatie in habitats voor verschillende soorten (fauna en flora) en waardevolle habitattypes.
- Jef Dierickx: waar is het beleid mee bezig? De dijken zijn recent aangelegd, de bomen liggen klaar om aan te planten en volgens de resultaten uit deze studie zou de dijk terug moeten worden weggehaald?
  - Willem Jan Emsens: de dijk had nooit verhoogd mogen worden, landbouw wou dat niet en natuurbeheer ook niet. De Zegge is Europees beschermd. Hoogstwaarschijnlijk zijn er vandaag voldoende argumenten aanwezig om op basis van de Europese wetgeving de dijken te laten weghalen.
  - Ruurd Van Diggelen: we moeten vermijden dat de overheid - naar voorbeeld van de ecologische autoriteiten in Nederland - alles op slot gooien. De Europese wetgeving bepaalt dat de natuurdoelen mogen worden verzacht op voorwaarde dat er elders in België vergelijkbare natuur wordt hersteld. In Nederland is besloten om vooral de bestaande natuur in stand te houden. We moeten rechtszaken over water vermijden om situaties als de stikstofproblematiek te voorkomen. Ruud roept op tot samenwerking.
  - Cathy Berx: voortschrijdend inzicht en een gewijzigde context kunnen in belangrijke mate een verklaring zijn voor keuzes uit het verleden die met de inzichten van vandaag alweer enigermate

achterhaald blijken. Met de inzichten die we vandaag hebben en in de context waarin we nu leven hadden we allicht andere keuzes gemaakt. Ik hoop dat de studie iedereen helpt om te erkennen dat een vele zaken anders moeten. De vraag naar afdoende, flankerend beleid (cf. Guy eerder) is in elk geval buitengewoon legitiem. M.i. moeten we die allemaal maximaal ondersteunen en helpen honoreren. Ze herhaalt ook de oproep om met open blik mee te kijken naar en na te denken over aangepaste teelten.

- Ruurd Van Diggelen: het aantal alternatieve landbouwbedrijven neemt wel toe. Er is geld mee te verdienen. Op het OC worden ook landbouwers met alternatieve teelten gehoord. Nu zijn er veel EU-subsidies beschikbaar, binnen 5 jaar misschien niet meer. Als voorbeeld geeft Ruurd deze link mee: <https://www.euronews.com/green/2023/11/28/could-europes-coastal-wetlands-address-our-climate-change-concerns>.
- Ivo Caeyers: in Arendonk zijn hoger gelegen gebieden overstroomt, water moet worden vastgehouden waar het valt.
  - Cathy Berx vraagt om de oorzaak van het probleem ook steeds scherp te houden. Het voorval in Arendonk was te wijten aan een probleem in het rioolstelsel.
- Ivo Caeyers: de grondwaterstanden moeten voor landbouw op 60cm onder maaiveld?
  - Tom Pinceel: voor landbouw zetten we voor deze pragmatische doorrekeningen het doel (GVG) op minimum 50cm onder het maaiveld. Anders kan er met conventionele landbouwtoestellen niet gewerkt worden.
- Koen Lommelen: een waterpeil van 50 cm onder maaiveld of minder is niet haalbaar voor de teelten.
  - Cathy Berx: voor conventionele teelten inderdaad niet maar diverse alternatieven kunnen wel.
- Didier Soens: kunnen de resultaten ter beschikking worden gesteld in functie van de Provinciale rapportage eind 2023 i.k.v. de pompstations?
  - Tom Pinceel: het oppervlaktewaterrapport zal volgende week naar de stuurgroep worden doorgestuurd, het integrale rapport volgt begin volgend jaar. In ieder geval wordt de presentatie als bijlage volgende week met het verslag gestuurd. Het eindrapport zal voor de finale stuurgroep aan alle leden van de stuurgroep worden bezorgd. In geval van specifieke inhoudelijke vragen is Witteveen+Bos steeds bereikbaar. De presentatie gebruikt voor deze stuurgroep zal wel onmiddellijk worden gedeeld.
- Didier Soens: op welke termijn zullen er ingrepen komen?
  - Cathy Berx: nu de conclusies van de ecohydrologische studie stilaan concreet worden, zullen we het dossier terug opnemen binnen PBC en OC om de verdere vervolgstappen uit te werken en af te spreken. Uiteraard rapporteren we ook aan de Vlaamse Regering die instaat voor de nodige beleidsbeslissingen in dit dossier. Ze pleit voor spoed gelet op de urgentie op het terrein.
  - Katia Nagels: we zullen nog bekijken of we binnen deze studie een fasering van maatregelen kunnen voorstellen. Wat het meest effectief is eerst en dan de rest.
  - Lennert Damen: er zullen ook veel maatregelen opwaarts (inzijggebied, oranje zone) moeten worden genomen, dat blijkt uit de modellering.
  - Bram Abrams: Op het evaluatieoverleg over recente overstromingen in het gebied (overleg dd. 23/10/2023, zie verslag als bijlage) werd een kritische analyse van het Hemelwater- en Droogteplan van Geel in functie van bovenstroomse maatregelen stroomgebied Larumse Loop (<https://www.geel.be/hemelwater--en-droogteplan>) afgesproken. Zo nodig wordt het Hemelwater- en Droogteplan van Geel vroegtijdig herzien. (actiepunt voor Geel, VMM en DIW).
- Marc Florus: de studies voor de hermeandering en de dijkwerken die dit jaar werden gerealiseerd zijn uitgevoerd in de periode 2006-2007 en dit in functie van destijds genomen beleidsbeslissingen. In 2009 zijn pas beslissingen genomen over de uitvoering van deze werken. Door allerlei problemen in verband met uitvoering en verwerving (oa juridische procedures) zijn de werken pas recent in uitvoering gegaan. In die tijd komen uiteraard nieuwe inzichten naar voor en doen er zich andere wendingen voor.
- Marc Florus: ons beleid inzake waterkwaliteit is te weinig gericht op de ecologische doelen zoals ook tijdens de presentatie door Tom aangegeven, wel op kaderrichtlijn water die vaak minder streng is dan wat voor de specifieke ecologische doelen hier nodig is. Zelfs in het halen van de kaderrichtlijn kwaliteit slagen we vandaag ook nog niet. Overstorten opheffen is nu zeer duur, vraagt veel plaats, etc. bergbezinkingsbekkens vragen veel ruimte. Als die ruimte niet kan worden gevonden, blijft het vervuilde

water in de Kleine Nete overstorten. Binnen Aquafin worden overstortsaneringsprojecten geschrapt, dit is contraproductief en hierover is debat nodig Er is veel ruimte en tijd nodig om het overstortprobleem op te lossen.

- Cathy Berx: dit is een terecht aandachtspunt dat zal worden opgenomen in de volgende rapportage aan de Vlaamse Regering (coördinatieopdracht Kleine Nete).
- Jos Gysels: zijn er in het technisch scenario geen maatregelen in het infiltratiegebied?
  - Tom Pinceel: inderdaad, die zijn ook belangrijk. De oranje zone op de kaart rond perceelsdrainage is aangeduid als infiltratiegebied. Daarbij moet je denken aan ontharding, wadi's, permeabele verhardingen, etc.
  - Katia Nagels: er is een oefening lopende om modellen op infiltratie aan te passen (bijvoorbeeld gedwongen infiltratie in het model). VLM is dit ook aan het testen in samenwerking met vzw Boer en Natuur/BdB en KUL.. Dit moet een project op zich worden.
- Mike Creutz: wordt er ook gekeken naar klimaatverandering in de huidige situatie?
  - Tom Pinceel: ik begrijp de vraag. Vandaag hebben we enkel de effecten van klimaatverandering richting overstromingen besproken maar ook de rechtstreekse impact richting grondwaterstanden is zeer relevant en onderzoeken we momenteel. Doorgerkende klimaatscenario's zullen nog worden toegelicht in de laatste stuurgroep.

3 AFSPRAKEN

Op 18 maart 2024 wordt een volgende stuurgroep gepland. Tijdens deze stuurgroep zullen de resultaten van het 'meanderde scenario' met projecties richting herstel van een meer natuurlijke situatie voor het focusgebied worden toegelicht. Ter voorbereiding van de stuurgroep zal het finale eindrapport op voorhand aan de leden van de stuurgroep worden overgemaakt.

Cathy Berx bedankt Witteveen+Bos voor het geleverde werk en de heldere toelichting en bedankt de leden van de stuurgroep voor het constructieve en serene overleg.

Witteveen+Bos maakt het verslag op en stuurt de presentatie in bijlage aan het verslag naar de leden van de stuurgroep.